

Ф. М. МЕДВІДЬ

В. В. БАРАН

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

УКРАЇНА В ГЕОПОЛІТИЧНІЙ ДОКТРИНІ ЮРІЯ ЛИПИ

Наукові праці МАУП, 2013, вип. 3(38), с. 46–52

З огляду на зростаючу активність у пошуку Україною засадничих напрямів власної геополітичної стратегії, наведено короткий аналіз наріжних положень геополітичної доктрини Юрія Липи.

“Серед усіх стихій землі — найяскравіша, найбільш пануюча стихія — людське почуття”.

(Юрій Липа)

Для історика основним професійним завданням є ретельне вивчення минулого, для журналіста — коректна ретрансляція сьогодення, для футуролога — точний прогноз майбутнього. А праця геополітика полягає в оптимальному поєднанні минулих подій, сучасних тенденцій та майбутніх можливостей з метою отримання максимальної вигоди для держави на міжнародній політичній арені.

Життєвий і творчий шлях Юрія Івановича Липи (1900–1944) є яскравим прикладом не лише цілісного пізнання і грамотного висвітлення особливостей минулого, тогочасся та майбутнього, а й прагматичного створення фундаментальної геополітичної доктрини. Проте в силу дуже складного ланцюга політичних подій, ідеї цього видатного вітчизняного мислителя, як і цілої плеяди теоретиків ХХ ст., почали повномасштабно досліджуватись тільки після 1991 р. [1–15].

Теоретичною першоосновою для Ю. Липи, як для будь-якого геополітика, був чіткий поділ на “своїх” та “чужих”. Оскільки тільки після цілісного визначення власної етнічної спільноти та її територіальних меж можна будувати ґрунтовні проекти регіональної експансії чи міжнародної боротьби.

Ю. Липа переконував, що українська раса є найбільшою історичною цінністю україн-

ців. Поняття “раса” мислитель наповнював зовсім не біологічно-расистським ідеалом, а значно глибшими й величнішими речами.

За його словами: “Поняття і “нації”, і “класи”, і “державності”, і “патріотизму” — це лише вияви раси, яка їх у собі заключає. Але всі вони далеко плиткіші від поняття “раса” і далеко менше дають підстав до розуміння процесів, що діються чи діялись всередині України. Сучасність України ніяк не може бути докладно окреслена без поняття “раса” [16, 153].

Мірилом величі певного періоду в житті раси автор-мислитель вважав українську людину, а найбільш величним періодом її величі — добу Київської держави. Київ геополітик називав “Вічним містом”, з огляду на “силу своє печаті на українцях”, оскільки традиції територіальної, торговельної та культурної експансії княжої столиці ніколи не забувались в історії нашого народу.

“Заселення власного постаттями й почуваннями, тривалішими від мізерного життя людських одиниць, це велика місія перед лицем власної раси. Почуття органічної єдності раси не спирається на абстракції, теорії чи статистики, лише на тривалих синтезах її почуття.

В серці кожного українця повинна бути його почуттєва Україна, заселена постатями й почуваннями” [19, 97–98].

Найважливішим з людських почувань Ю. Липа виділив віру в осягнення довершеності в межах української крові. “Це переконання, що найвищі й найважливіші здобутки людства зростають й зростатимуть в українській расі. І врешті, що єдина доцільна дорога для української одиниці до висловлення себе й розвою є лишень в українській духовності.

І звідти випливає переконання (не раз підсвідоме), що для українця центральним пунктом світу є Україна, українські люди й українські землі. Це є така ж нормальна річ для духовності — визначати свій край за середину світу, як для одиниці фізично здорової визначати, передусім, свій власний організм за найдовершеніший” [16, 228].

“Українська раса є острів, і в тому її вартість. Всі цінності людей міряє за своїми цінностями. Для українців найголовніший меридіан світу — це той, що проходить через Україну” [16, 304].

Автор “Всеукраїнської трилогії” вважав характер раси головним чинником у сприятливих геополітичних умовах. “Коли в геополітичних явищах незмінною є українська земля, то в генеральних ідеях незмінною є українська раса” [16, 203].

У праці “Розподіл Росії” Ю. Липа так описує проблему визначення українських етнічних кордонів: “На заході уперта боротьба українців твердо визначила межі української людності. З цієї боротьби славні стали в Європі Галичина, Буковина, Карпатська Україна. Досить легко визначити межі з білорусинами. Лишень на півночі, у верхів’ях Дону і Десни, лежить значна спірна територія, так звана Центральна чорноземна область. Кілька останніх століть була вона ареною боротьби найрізніших осілих і неосілих груп, але головним чином москвичів і сіверських (а пізніше слобідських) українців. Ускладнює ще ту справу, те що племена, які осіли в деяких частинах цієї області, більше споріднені з надвіснлянською расою, як з фінно-уральською чи україно-динарською” [17, 282].

Наступним важливим елементом геополітичної доктрини після окреслення населення та території є системний аналіз економічних можливостей.

На переконання мислителя, від зародження прадавньої трипільської культури і до кінця Російської імперії Україна незмінно була хліборобською землею. Більше того, саме українське селянство було творцем і носієм психології, культури та релігії українців.

“Хліборобська енергія — це передусім збірна сумлінна праця і почуття відповідальності. Це вироблений від тисячоліття подив традиції, чого не вдасться знищити ніякою — ні своєю, ні чужою — безґрунтовністю. Це те, що є силою його методичної і працювитої природи. Цей стабілізаційний і завжди чинний характер хлібороба й зробив те, що Україна давала в свій час стільки первнів культури на захід і на схід від себе. І це, власне, ставить українців у ряді найкультурніших рас світу, культурних в цілій своїй масі передусім. Бо тепер ніхто не міряє висоти культури кількістю видатних одиниць — в оцінку входять передусім форми праці, співжиття і керми” [16, 307].

“Духовість українського селянства витворила світогляд значно повніший, як у сусідів. Цікава є також здібність до гієрархії і завоювання традицій. Завоювання степу нашими фермерами, організація чумакування, переселення — все мало свою історію, тактику й рутину.

По великих епопеях Гайдамаччини, може, найважливішим в історії того селянства (а по упадку Запорожжя й Гетьманщини й цілої нації) був вибух колонізаторської енергії селянства. Опанування ним земель, більших самої корінної України, чумацька акція, боротьба з офіційним російським осадництвом — це потужніше і цікавіше з’явище від боротьби в американському степі Вірджинія чи Wild West’i” [19, 114].

Проте керівництво створеного в 1922 р. СРСР вирішило радикально змінити тисячолітній уклад економічного життя українського народу.

“Упромисловлення (приблизно половина українців покинула хліборобство) визначає

нові центри для української етнічної маси. Ці центри, всупереч давнім, лежать переважно на лівому боці Дніпра. Головним змістом цієї промисловості є сполучення заліза Кривого Рогу і донецького вугілля. До цього можемо додати керченське залізо і нафту в Кубанській області України.

Крим, Кубань, Дон, Південна Україна — це місця, біля яких гуртується українська важка промисловість. Туди ж пливе хвиля українського активу. Найправдоподібніше, що політичний центр нової України буде знаходитися в осередку цих теренів. Буде це модерна Україна, не князівська, не гетьманська, навіть не дрібноміщанська Україна минулого століття, лишень, край пробуджених активних мас” [17, 282].

Парадоксально, що курс з хліборобства було змінено на промисловість, а способи контролю за людьми та ефективність праці залишались мало не такими, як при розквіті кріпацтва: “Червоний канчук жене до праці і одночасно не задовольняє потреб працюючих. Високі ціни на харчі, одяг і предмети широкого вжитку йдуть поруч з низьким заробітком. Продукція за советських часів має широкий розмах, але не для широких мас: вони з неї не користають, а животіють. А це в першу чергу тому, що не існує стимулу до праці — знищена тенденція постійного підвищення заробітної платні. І це тому, що знищено право на добровільний вибір праці” [18, 211].

Історично оптимальною економічною моделлю Ю. Липа вважав масовий промисел. Оскільки “у праці українець не любить бути сам по собі, він завжди готовий брати приклад із праці загалу — більшої чи меншої громади, яка його оточує. В усіх ділянках народного життя праця гурту стоїть вище праці одиниць. Дух краси наказує одиниці завжди бути у добровільному зв’язку з гуртом. Тому праця одиниці лише тоді вартість, коли вона сполучена із працею цілого гурту, із суспільством чи працею усієї нації” [18, 211].

За визначенням мислителя: “Масова продукція — це найбільш успішна у сучасному світі форма продукції, але вона не дозволяє нікому (жодному класові!) вивищувати себе чи відокремлюватися. У цій продукції існує

цілковита залежність усіх працюючих мас краю. Лише завдяки цій залежності існує високий рівень життя працюючих. Масова продукція — здобуток витворення багатств шляхом його розподілу.

Постулат і збагачення українських мас існуватиме тоді, коли зростатиме купівельна спроможність громадян при збільшенні виробництва товарів. Старі форми життя, що дозволяли животіти тим, які важко працюють на землі, проминуть в Україні.

Єдність праці — це єдине, що веде до зростання можливості мас!” [18, 211].

Українські торговельно-транспортні шляхи з геополітичної та економічної точок зору мають дуже значний потенціал. Ґрунтовні історичні дослідження різних континентів доводять, що першими торговельно-комунікаційними об’єктами слугували ріки, а згодом моря та океани.

“Річна мережа формує єдність території, її торгівлі, влади, звичаїв, врешті мови й релігії. Ріки формують групу людності на Україні впродовж тисячоліть. Сітка внутрішніх доріг української території достосована до мережі рік, до переправ, бродів і гирл. Як у біології індивідуальність зародку починається від пульсування окремої системи обігу крові в безформній плазмі, так духовний організм починається на Україні від пульсування мережива річних і зв’язаних з ними суходрікових доріг. І це пульсування аж донині оформлює значення української території і зариси її духовності. Всі інші дороги, як залізниці, повітряні шляхи, закоротко діяли, щоб приписати їм глибші впливи. З другого боку, і вони наслідують часто вісь водних шляхів” [16, 77–78].

Ще задовго до нашої ери елліни першими зуміли органічно вмонтувати українські ріки в систему світового товарообігу. А “морська культура робиться назавжди частиною світогляду українців, і це назавжди відрізняє їх психологію в торгівлі від типово континентальної психології сусідів” [16, 90].

І зовсім не випадково, що в двох найбільших геополітичних концепціях античного світу (шляху Олександра Македонського до Індії й Індійського океану, та дорозі Нерона

до Китаю й Тихого океану) українські землі та водні простори були визначальними.

“Зміст кількасотлітньої експансії Києва вкладається в здобування доступів до Руського моря і в розвій головних торговельних магістралей тих часів” — резюмував автор “Всеукраїнської трилогії” [16, 113].

Проте після знищення Гетьманщини Україна все більше втрачала своє торговельно-транспортне значення. А в першій половині XVIII ст. стан української інфраструктури був просто жахливим.

“Найбільшою болячкою України є зла мережа її доріг. Будова шосе і утримування їх в порядку коштує дуже дорого, бо для їхньої будови доводиться знімати цілий чорнозем, насипати шосе і пізніш берегти її від замулювання тим же чорноземом. Залізниці були будовані петербурзьким урядом з тим розумом, щоб не посилювати натурального експорту України через чорноморські порти. Крім того, мережа цих доріг дуже рідка” [17, 282].

У повітряних шляхах Ю. Липа вбачав майбутні геополітичні можливості України. Він припускав, що в новітній грі, крім англійського, німецького, російського, та, можливо, італійського, нарешті з’явиться й український гравець.

“Літунський світогляд дає цілком нові перспективи. Залізничні шляхи йшли нерівно, — літак летить просто, як думки, як замір. Коли давніше генеральні штаби й уряди налічували вартість лишень зигзагів залізниць, луків заток чи долонь півостровів — тепер на перше місце все більше висувається інший облік. Промінь дії літака, справність двигуна, запаси палива — це є чинник, що змінить ще багато геополітичних калькуляцій. Більше того, доля не одної держави чи союзу залежатиме від літунства” [16, 139–141].

Водночас автор “Всеукраїнської трилогії” розуміє, що “установа повітряних шляхів не є легка. Для встановлення, скажім, комерційної повітряної лінії треба зорганізувати осід літаків, що є дуже скоплікованою і коштовною річчю. Потрібно дуже багато: аеропорти, міжпортові поля осіду, радіогонометри для невидимих летів, маяки для нічних летів,

метеорологічні й радієві станції, ангари, майстерні й т. д.” [16, 141].

“Українські землі не є ніякою закутиною. Під оглядом торговельним і геополітичним — це одна з найвагоміших земель світу. Це значіння України тільки зростає в сучасному.

Бачимо, що Україна від початку існування осілого в ній населення аж донині була краєм, завжди зв’язаним з великими торговельними магістралями. В будуччині треба сподіватися скорше збільшення її значіння серед видатних геополітичних одностей світу”, — ці слова Ю. Липи стали ключовим геополітичним постулатом для сучасників та нащадків [16, 144].

Такі ідейні сфери, як культура та релігія, завжди відігравали важливе значення для матеріального добробуту держави. Насамперед, тому що вони окреслювали коло історично споріднених економічних партнерів. Так, існування лише двох прадавніх культур (трипільської та хетської) та двох історичних релігій (християнства та ісламу) було багато в чому визначальним для інтеграційного руху України до чорноморської регіональної спільноти.

Після цих коротких описів економічних та транспортних можливостей української раси потрібно проаналізувати вічні геополітичні питання: “З ким? Проти кого? Для чого?”

Створена Ю. Липою українська геополітична стратегія — “Чорноморська доктрина” — стала унікальним та своєрідним явищем у світовій політологічній практиці.

По-перше, це була перша системна доктрина, що визначала місце України у світі та написана українським вченим. До цього було чимало думок щодо ролі українських земель на геополітичній арені, але це були в основному ідеї владних діячів, але не науковців. Немало було й іноземних доктрин, що проголошували територію по обидва береги Дніпра як свою власність.

По-друге, “Чорноморська доктрина” відрізняється неповторною — “архітектурною” — формою. Стратегічно важливий для України Чорноморський простір Ю. Липа порівнює з фортецею, яка має численні мури, брами, площі, вулиці тощо. Причому автор

фортифікаційними елементами обирає не швидкоплинні і штучно створені політичні конструкції, а стійкі та створені самою природою географічні об'єкти. Також він пише про етнічні землі, а не державні території, що робить його концепцію захищеною від змін політичної кон'юнктури.

У “Всеукраїнській трилогії” та кількох менших за обсягом публікаціях Ю. Липа детально і всебічно описує “Чорноморську фортецю” та підкреслює стратегічне значення кожного з її елементів в умовах історично складної міжнародної кон'юнктури. А в спеціально укладеному, в співавторстві з Левом Биковським, збірнику карт під назвою “Чорноморський простір (Геополітичний атлас)” ілюструє можливості розвитку цього геополітичного проекту.

Слід підкреслити, що “Чорноморська доктрина” це не лише аморфні, на перший погляд, амбітні політичні гасла на кшталт: “Чорне море мусить належати до чорноморських народів. Для них воно є центр лучби, осередок їх розселення і їх суспільно-державних стремлень. Чорне море — це економічне й духове опертя для чорноморських країн. Вони творять разом з ним економічну й духову єдність” чи “Чорноморський простір — це життєдайний простір України. Україні належить перше місце серед чорноморських країн з огляду на її простір, багатства й енергію людності” [17, 10].

Ю. Липа раціонально аналізує й чималі труднощі на шляху побудови Союзу чорноморських держав. І головною загрозою протягом багатьох століть незмінно були колоніальні апетити потужних державних утворень: “Для Західної Європи це “Європа номер 2” або докладніше “Європа номер 3”. Для Москви й Петербурга це теж “Росія номер 2”, “Росія номер 3”, якась “Малоросія”, якийсь “Придунайський край”, що надається тільки до рабівничої господарки.

У ланцюгу чорноморських країн, щоправда, є звена політично порожні, але для чужинців довкола всі чорноморські країни політично пасивні. Ці краї якби самим Провидінням призначені “на прокорм” Петербурга, Риму чи Лондона” [17, 82].

Знищення російської державності для Ю. Липи є першочерговим глобальним завданням на шляху до повноцінного функціонування “Чорноморської доктрини”. І якщо в праці “Розподіл Росії” мислитель чітко констатує штучну природу різних історичних об'єднань навколо Москви, то в програмній брошурі “Панування, труд і лад” ставить це питання більш гостро:

1) “Україна — це могильник російської імперії. Не можемо уявити собі інше майбутнє. Знищення Росії — як центру наднаціонального розподілу земель над Волгою, Печорою і Білим морем — відповідно до їхнього національного і історичного змісту — це передумова сильної України.

Україна, маючи геополітичне опертя на Чорному морі, може існувати, але існувати і розвиватися може лише тоді, коли не допустить суперництва на Півночі” [18, 208].

2) “Авторитативність між Білим та Чорним морями може бути спокійною тільки у руках українців. Не відокремлення України від Росії є нашою головною ідеєю, а знищення наднаціонального авторитету Росії у дотеперішніх північних центрах і вкорінення цієї ідеї в українській столиці — це головне!

Неможливо примирити московського центру з українським центром, не можна говорити про державну співпрацю у цих двох центрах. На просторах великої Росії не може бути двох великопромислових, двох великодержавних центрів, двох великих збірників енергії! Вони виключають себе взаємно” [18, 208–209].

За зваженим геополітичним прогнозом мислителя: “Вільна Україна буде не після звільнення Києва, а після знищення Москви як столиці російської наддержави” [18, 209].

Проте жодна із традиційних зовнішніх загроз існуванню української державності неспівмірна із історично закладеним внутрішнім поділом “Схід-Захід”. За оцінкою Ю. Липи: “Це найбільше ворожа Україні доктрина. Нема певнішої для знищення України. Прикладімо “схід-захід” до українського релігійного життя — і будемо мати релігійну війну; прикладімо “схід-захід” до політичних

орієнтацій — і будемо мати вдячне поле до попису чужих агентів; прикладімо неуцьку форму “народу-бастарду” до окреслення українського характеру — і будемо мати джерело українського поразенства, а не відчуття серединності” [16, 309].

Ще одна серйозна внутрішня загроза на шляху втілення вітчизняних геополітичних проектів — “поразенство”, — свідоме визнання неспроможності побудови української державності та проголошення відсутності власної нації, що свого часу було притаманне окремим представникам інтелігенції.

Уважно читаючи “Всеукраїнську трилогію”, можна вловити неабияку ідейну симпатію автора до зовнішньополітичної діяльності чотирьох видатних наших керманичів: цисаря Митридата, князя Святослава, гетьманів Вишневецького та Хмельницького. Навіть можна припустити, що “Чорноморська доктрина” Ю. Липи є сучасним та майбутнім цілісним геополітичним проектом, що ґрунтується на цих минулих уроках українського державного будівництва.

”Геніальним цисарем” та “Чорноморським Ганнібалом” назвав мислитель Митридата VI Евпатора. Оскільки впродовж двадцяти років правління Понтом і Боспором він не тільки досяг своєї геополітичної мети — “стати твердою ногою на північному березі Чорного моря й використати тамтешній величезний запас людської військової сили”, але значно перевиконав її — “підбие краї трипільської культури, опановує краї геттїтської культури, з потужним флотом підкоряє держави Егейського моря і ставить на чолі імперських Атен вже свого ставленика — Атетіона” [16, 101].

Через декілька століть “великий стратег” Святослав Завойовник реалізує дуже схожі геополітичні тенденції українських земель. За словами Ю. Липи: “Коли Митридат Евпатор підняв Україну, Кавказ і Малу Азію проти Риму в обороні торгівлі цих земель, Святослав став уособленням наступу” [16, 112]. Також не можна оминати геополітичну ідею-заповіт цього князя київського для нащадків: “Оборона своєї осі Південь—

Північ — це найважливіше завдання України в історії” [16, 311].

Далекоглядна політична діяльність Дмитра Вишневецького та Богдана Хмельницького, на думку автора “Всеукраїнської трилогії”, є своєрідним продовженням геополітичного курсу Митридата та Святослава в епоху Козацької держави. Адже, по-перше: “Упродовж тринадцяти літ (1550—1563) своєї діяльності Вишневецький геніально утверджує дві традиції: 1) на початках 1550-х років “на острові Хортиці, проти Конських Вод, коло кримських кочовищ” ставить він замок і громадить навколо себе козацтво; 2) використовує в політиці державне суперництво Литви Жигимонта-Августа, царської Москви й Турецької Порти для зміцнення позиції Хортиці, їздить до Царгороду і має успіхи, їздить до Москви, і йому помагають. Його, крім цього, оваційно вітає литовський сейм; він бере участь у лівонській балтійській війні, претендує на престол молдавського господаря, погромлює черкесів на Кубані, врешті, полонений у війні, гине в Царгороді” [16, 256]. По-друге: “Коли Вишневецький zakresлив межі козацької, то напрямну цій політиці дав Хмельницький. Та напрямна затрималася майже до кінця козацької державності — опертя України на Чорне море, на державу, що володіла тим морем, на спадкоємницю Східного Риму — на Туреччину” [16, 257]. По-третє: “Політику козацьких визначив Вишневецький, найреальнішу напрямну тої політики — Хмельницький, історичний зміст дав Київ, Вічне Місто” [16, 257].

Хоча за 44 роки життя Юрія Липи було десяток невдалих спроб побудови соборної та незалежної української держави, але саме ця ідея є основним рефреном його творчості. І тепер, після історичних явищ 1991 р., обов’язком кожного свідомого громадянина є розбудова не лише внутрішніх, а й зовнішніх відносин України. А теоретичні сентенції, викладені у “Всеукраїнській трилогії”, і на сьогодні є змістовним та далекоглядним планом державницького розвитку.

Література

1. Мороз В. Горіти надзвичайним світлом // Липа Ю. Призначення України. — Л.: Просвіта, 1992. — С. 3—11.
2. Головатий М. Де вони — кордони української душі // Липа Ю. Всеукраїнська трилогія: У 2 т. — Т. 1.: Призначення України. — К.: МАУП, 2007. — С. 5—14.
3. Гринів О. Передбачення глобального масштабу // Липа Ю. Розподіл Росії. — Львів: Ін-т народознавства НАН України, 1995. — С. III—XX.
4. Янчук О. Юрій Липа: Одеський та Варшавський періоди життя // Слово і час. — 2000. — № 11. — С. 17—20.
5. Федоренко О. Актуальні аспекти геополітичної концепції Юрія Липи // Українознавство: науковий, суспільно-політичний, культурно-мистецький, релігійно-філософський, педагогічний журнал / НДІ українознавства МОНУ. — К., 2002. — Ч. 4. — С. 240—242.
6. Домащенко Л. М. Концепції чорноморської орієнтації України у вітчизняній політичній думці першої половини ХХ століття: Дис. ... канд. політ. наук: 23.00.01. — К., 2009. — 205 с.
7. Медвідь Ф. Липа Юрій Іванович // Політологічний словник: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. М. Ф. Головатого та О. В. Антонюка. — К.: МАУП, 2005. — С. 432—434.
8. Медвідь Ф. Юрій Липа як фундатор “чорноморської доктрини” України // Дні науки філософського факультету—2007: Міжнар. наук. конф. (18—19 квіт. 2007 р.): Матеріали доп. та вист. — К.: Видав.-поліграф. центр “Київський університет”, 2007. — Ч. 1. — С. 131—133.
9. Баран В. В. Юрій Липа про геополітичне становище чорноморських країн першої половини ХХ ст. // Матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. “Формування правової держави в Україні: проблеми і перспективи” (Тернопіль, 15 квіт. 2011 р.). — Тернопіль: Вектор, 2011. — С. 18—21.
10. Баран В. В. Юрій Липа про політичну суб’єктність української нації та загрози національній ідеї // Правове життя: сучасний стан та перспективи розвитку: Зб. тез наук. допов. VII Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених (25—26 берез. 2011 р.). — Луцьк: ПП Іванюк В. П., ПП Петринка А. Ю., 2011. — С. 9—11.
11. Медвідь Ф. М., Баран В. В. Концепція української раси Юрія Липи: витоки, сучасне прочитання // Наук. праці МАУП. — 2011. — Вип. 2 (29). — С. 5—12.
12. Баран В. В. Юрій Липа: Проект геополітичної модернізації України // Наукові записки Ін-ту політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса. — 2011. — № 6 (56). — С. 483—492.
13. Медвідь Ф. М., Баран В. В. Елітарна концепція Юрія Липи в умовах формування міжкультурної взаємодії // Освіта у ХХІ ст.: шляхи розвитку. — К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2012. — С. 46—53.
14. Медвідь Ф. М., Баран В. В. В “Європу” через ворота Царгорода, або геополітичні дороговкази Юрія Липи // Наук. праці МАУП. — 2012. — Вип. 1 (32). — С. 97—101.
15. Медвідь Ф. М., Баран В. В. Геополітичні візії В’ячеслава Липинського і Юрія Липи: спроба порівняльного аналізу // Наук. праці МАУП. — 2012. — Вип. 3 (34). — С. 50—58.
16. Липа Ю. Всеукраїнська трилогія: У 2 т. — Т. 1.: Призначення України. — К.: МАУП, 2007. — 336 с.
17. Липа Ю. Всеукраїнська трилогія: У 2 т. — Т. 2.: Чорноморська доктрина; Чорноморський простір (атлас); Розподіл Росії — К.: МАУП, 2007. — 392 с.
18. Липа Ю. Панування, труд і лад // Український націоналізм: Антологія. — Т. 1. — К.: ФОП Стебеляк О. М., 2010. — С. 203—214.
19. Липа Ю. Твори: Т. 4: Бій за українську літературу. Київ, вічне місто. — Л.: Каменярь, 2012. — 278 с.

Теоретичні сентенції, що викладені у “Всеукраїнській трилогії” Юрія Липи, великою мірою зберігають своє значення, пропонуючи фундаментальні погляди для створення змістовного та далекоглядного плану державницького розвитку.

Теоретические сентенции, изложенные в “Всеукраинской трилогии” Юрия Лыпы, во многом сохраняют свое значение, предлагая фундаментальные взгляды для создания содержательного и дальновидного плана государственного развития.

The theoretical maxim laid down in the “All-Ukrainian trilogy” Yuriy Lipa, largely retain their value, offering fundamental views to create meaningful and visionary plan statist development.

Надійшла 28 травня 2013 р.